

Pressmeddelande

från EU:s narkotikabyrå i Lissabon

EUROPEISK NARKOTIKARAPPORT 2022: I FOKUS

Aterhämtning gällande tillgång till och användning av narkotika efter covid-19-pandemin

(14.06.2022, LISSABON — **FÅR EJ OFFENTLIGGÖRAS FÖRE KL. 11.00 CET/10.00 Lissabon**).

Den snabbt växande ökningen av tillgång till och användning av narkotika efter påverkan av covid-19-pandemin är ett av de problem som EU:s narkotikabyrå (EMCDDA) lyfter fram i dag när rapporten *Europeisk narkotikarapport 2022: Trender och utveckling* ⁽¹⁾ publiceras i Lissabon. Rapporten ger den senaste översikten över narkotikasituationen i Europa och analyserar långsiktiga trender och framväxande hot. I en tid då den internationella situationen ger upphov till nya utmaningar analyserar rapporten också hur pågående globala händelser kan påverka dynamiken i Europas narkotikaproblem i framtiden.

I den årliga översikten beskrivs hur Europas narkotikaproblem fortsätter att utvecklas och hur innovation driver narkotikamarknaden. Tillgången på narkotika är fortfarande hög i hela EU (i vissa fall är nivåerna över det som observerades före pandemin, t.ex. för kokain) och potenta och farliga ämnen dyker fortfarande upp. Rapporten visar också att cannabisprodukterna blir allt mer varierade och att produktionen av syntetisk narkotika inom Europa ökar.

När det gäller narkotikaanvändning finns det även tecken på att nivåerna kommer återställas likt situationen som observerades före pandemin. Analyser av avloppsvatten visar till exempel på ökad användning av kokain, crack, amfetamin och metamfetamin i vissa städer mellan 2020 och 2021 ⁽²⁾. Och eftersom covid-19-restriktionerna har minskat runt om i Europa verkar tjänster som bland annat narkotikarelaterad vård och behandling ha återgått till att fungera som vanligt, samtidigt som vissa av de innovativa metoder som antogs under nedstängningen (e-hälsovård, telemedicin) upprätthålls.

EU-kommissionären för inrikes frågor Ylva Johansson säger: "Den fortsatta ökningen av produktionen av syntetisk narkotika inom EU visar att organiserade kriminella grupper fortsätter att dra nytta av olaglig narkotikahandel, vilket medför risker för folkhälsan och säkerheten. Det är särskilt oroväckande att partnerskap mellan europeiska och internationella kriminella nätverk har lett till en rekordstor tillgång till produktion av kokain och metamfetamin i Europa. Detta ökar risken för ökad användning och skador. EU och dess medlemsstater kommer att fortsätta att motverka dessa framväxande hot genom gemensamma insatser, baserade på EU:s prioriteringar mot brottslighet och narkotika- och säkerhetsstrategier."

EMCDDA:s direktör Alexis Goosdeel tillägger: "Det huvudsakliga budskapet från denna rapport kan sammanfattas med tre ord: *Överallt, Allt, Alla*. Etablerade droger har aldrig varit så lättillgängliga och nya substanser med hög styrka fortsätter att dyka upp. I dag kan nästan allt som har psykoaktiva egenskaper vara en drog, eftersom gränserna är otydliga mellan lagliga och olagliga substanser. Och alla kan påverkas, antingen direkt eller indirekt, eftersom narkotikaproblemen förvärrar de flesta av de andra viktiga sociala och hälsoutmaningar vi står inför i dag. Denna rapport kommer vid en tidpunkt då stora globala händelser berör alla områden av våra liv. I analysen av aktuella trender och nya hot undersöks hur denna utveckling kan påverka narkotikaproblemen i Europa i framtiden. Jag är fast övertygad om att

vi bara kan ta itu med de komplexa politiska frågorna på narkotikaområdet om vi grundar våra svar på en balanserad och evidensbaserad förståelse av problemet.”

Farliga nya psykoaktiva substanser dyker fortfarande upp – katinoner är i fokus

Nya psykoaktiva substanser (NPS) fortsätter att dyka upp i Europa varje vecka, vilket medför utmaningar för folkhälsan. Under 2021 rapporterades 52 nya droger för första gången till **EU:s system för tidig varning**, vilket innebär att det totala antalet nya droger som övervakas av EMCDDA uppgår till 880 stycken. Under 2021 rapporterades sex nya **syntetiska opioider**, sex nya **syntetiska katinoner** och 15 nya **syntetiska cannabinoider** för första gången. En ny rapport om det som utträttats genom systemet publiceras i dag när nätverket fyller 25 år ⁽³⁾.

Rekordstora mängder nya psykoaktiva substanser beslagtogs i Europa 2020 (27 i EU, Turkiet och Norge) och beslagen uppgick till 6,9 ton (41 100 beslag). Av det beslagtagna materialet bestod 3,3 ton av syntetiska katinoner, som ofta säljs som ersättning för vanligt förekommande stimulantia (t.ex. kokain, MDMA). Efter kontroller av syntetiska katinoner i Kina hade de flesta av dessa ämnen som smugglas till Europa under 2020 sitt ursprung i Indien, vilket antagligen återspeglar marknadens anpassning till rättsliga kontroller och leveranspåverkningar. I slutet av 2021 övervakade **EMCDDA** 162 syntetiska katinoner som nu hör till den näst största kategorin inom nya psykoaktiva substanser som observeras, efter syntetiska cannabinoider (224 övervakade). Rekordhandel av syntetiska katinoner i Europa och rapporter om skador (t.ex. förgiftningar) har lett till nya åtgärder. Två syntetiska katinoner **3-MMC** och **3-CMC** riskbedömdes 2021 och Europeiska kommissionen har föreslagit att de ska kontrolleras inom EU.

Cannabis – ny utveckling för Europas vanligaste olagliga drog

Utvecklingen på cannabisområdet skapar nya utmaningar för hur länderna ska hantera den vanligaste olagliga drogen som konsumeras i Europa. Cannabisprodukter blir allt mer varierade, med bland annat extrakt och ätbara produkter (hög THC-halt) samt CBD-produkter (låg THC-halt). Europas cannabispolitik håller också på att förändras, och politikens omfattning ökar gradvis. Förutom kontroll av olaglig cannabis omfattar politiken nu även reglering av cannabis för medicinska och andra användningsområden.

År 2020 var den genomsnittliga THC-halten i hasch 21 procent, nästan dubbelt så hög som i marijuana (11 procent), vilket bryter den trend som observerats de senaste åren, då marijuana vanligtvis har haft högre styrka. Detta speglar innovationen på marknaden, eftersom hartstillverkare, vanligtvis från länder utanför EU, verkar ha reagerat på konkurrensen av marijuana som producerats i Europa. I rapporten framhålls även oron för att olagliga cannabisprodukter har blandats upp med syntetiska cannabinoider, som kan vara mycket potenta och giftiga. Individer som tror att de har köpt naturliga cannabisprodukter kanske är omedvetna om att en produkt innehåller syntetiska cannabinoider och att de utsätts för större hälsorisker.

Indikationer på ökad narkotikaproduktion, narkotikahandel och tillgänglighet i Europa

Över 350 olagliga laboratorier för narkotikaproduktion stängdes ner 2020, däribland några storskaliga produktionsanläggningar för kokain, metamfetamin och katinoner. Den senaste analysen tyder på att tillgången på kokain i Europa fortfarande är stor, vilket medför flera olika hälsorisker. Under 2020 beslagtogs 213 ton kokain i EU (202 ton under 2019), medan 23 laboratorier stängdes ner (15 under 2019) ⁽⁴⁾.

Tillgången på amfetamin är också hög och kan komma att öka. Under 2020 beslagtogs EU:s medlemsstater rekordstora mängder, 21,2 ton (15,4 ton under 2019), och 78 amfetaminlaboratorier stängdes ner (38 under 2019). Rapporten pekar på att allt fler anläggningar för produktion av metamfetamin i mellanstor och stor skala har stängts. Produktionen och utbudet av metamfetamin har under den senaste tiden förändrats i Europa. Denna utveckling medför en risk för ökad tillgänglighet och risk för ökad användning.

Antalet nedstängda MDMA-laboratorier (29) förblev relativt stabilt under 2020. Dessutom stängdes 15 anläggningar för tillverkning av katinoner (fem under 2019) och 860 kg kemiska prekursorer för katinonproduktionen beslagtogs (438 under 2019). Även om det är mindre vanligt förekommande stängdes även olagliga laboratorier som producerar heroin, ketamin, GBL och DMT ner i EU under 2020.

En central fråga som tas upp i rapporten är om narkotikamarknaderna på Darknet minskar. Ett antal faktorer verkar ha påverkat verksamheten på dessa marknader (t.ex. brottsbekämpande verksamhet, leveransproblem, bedrägerier). I slutet av 2021 sjönk de beräknade intäkterna dramatiskt till strax under 30 000 euro per dag (jämfört med 1 miljon euro per dag 2020). Appar för sociala medier och snabbmeddelanden verkar gynnas som en säkrare och bekvämare leveranskälla, vilket understryker behovet av åtgärder på detta område.

Behov av att utöka insatser för behandling och skademinskning

I dagens rapport understryks behovet av att i Europa utöka tjänsterna för behandling och skademinskning för personer som injicerar droger. År 2020 rapporterade endast **Tjeckien, Spanien, Luxemburg och Norge** att man uppnått Världshälsoorganisationens (WHO) mål för 2020 att dela ut 200 sprutor per år per person som injicerar droger och att 40 procent av de individer som har ett problematiskt bruk av opioider ska behandlas med en opioidagonist (OAT), vilket är en skyddande faktor mot överdosering av droger. År 2020 fanns det uppskattningsvis en miljon personer med problematisk opioidanvändning i EU och 514 000 klienter i OAT, vilket tyder på en total behandlingstäckning på 50 procent. Det finns dock stora skillnader mellan länderna, och tillgången till behandling är fortfarande otillräcklig i många av EU:s medlemsstater.

Injicering av droger förknippas med allvarliga hälsoproblem, såsom infektionssjukdomar, överdosering och dödsfall. Samtidigt som injicering av heroin minskar, finns det en växande oro kring injicering av ett bredare spektrum av substanser, såsom amfetaminer, kokain, syntetiska katinoner, receptbelagda opioider och andra läkemedel.

Under 2020 inträffade uppskattningsvis 5 800 dödsfall på grund av överdosering av illegala droger i EU. De flesta av dessa dödsfall var förknippade med förgiftning vid bruk av flera substanser i kombination, som vanligen inbegriper en kombination av olagliga opioider, andra olagliga droger, läkemedel och alkohol⁽⁵⁾. Förutom den stora tillgången på kokain i Europa tyder rapporter på att användningen av crack kan öka och nu ses bland utsatta användare av narkotika i fler städer och länder. Crack brukar rökas men kan också injiceras och är kopplat till en rad hälsomässiga och sociala skador (t.ex. infektionssjukdomar och våld). Långsiktiga trender pekar på att omkring 7 000 klienter inledde narkotikabehandling för crack i Europa under 2020, vilket är tre gånger så många som 2016.

Den internationella situationen: nya utmaningar och potentiella hot

Narkotikaproblemen i Europa kan påverkas av den internationella utvecklingen. I dagens rapport lyfts den senaste utvecklingen i **Afghanistan** och **Ukraina** och de potentiella konsekvenserna på narkotikaområdet. Även om det är för tidigt att bedöma den fulla effekten av dessa händelser kommer det att krävas övervakning av situationen som underlag för politik och åtgärder.

Trots att talibanerna 2022 förbjöd produktion, försäljning och handel med olagliga droger i **Afghanistan** tycks odlingen av vallmo fortsätta. Landets nuvarande ekonomiska problem kan medföra att narkotikaintäkter blir en viktigare inkomstkälla, vilket i sin tur kan leda till ökad heroinsmuggling till Europa. En annan viktig fråga är om Europa kommer att bli en konsumentmarknad för metamfetamin som produceras i Afghanistan. Europeiska producenter levererar för närvarande denna drog till EU-marknaden. Storskalig ephedra-baserad metamfetaminproduktion i **Afghanistan** har dock även noterats på senare tid, liksom ökade beslag av denna drog vid vissa etablerade smuglingsvägar för heroin.

Kriget i **Ukraina** har ökat osäkerheten kring narkotikasituationen i Europa. Endast en liten andel av dem som får narkotikarelaterad vård och behandling i Ukraina söker skydd i EU. Dessa personer behöver såväl kontinuitet i behandlingen som tjänster som är anpassade till deras särskilda behov och språk. De som flyr

konflikten har i allmänhet sannolikt utsatts för allvarlig psykologisk stress, vilket potentiellt gör dem mer sårbara för substansbrukssyndrom i framtiden. Kriget kan också orsaka förändringar i handelsvägar, eftersom kriminella utnyttjar sårbarheter eller undviker drabbade områden.

Ordförande för EMCDDA:s styrelse Franz Pietsch drar slutsatsen att "Dagens rapport ger oss en strategisk och övergripande översikt över narkotikasituationen i Europa och dess konsekvenser för folkhälsan och säkerheten. Det är en viktig källa för att hjälpa beslutsfattare och yrkesverksamma inom narkotikaområdet att förbättra sin beredskap och sina insatser. Denna vecka firar vi 25-årsdagen av EU:s system för tidig varning för nya psykoaktiva substanser. Eftersom nya droger fortsätter att dyka upp behövs mer stöd för nationella system för tidig varning och för kriminalteknisk och toxikologisk testning, för att bättre kunna upptäcka och agera på nya hot och skydda folkhälsan."

(¹) *Europeisk narkotikarapport 2022* (25 språk) – https://www.emcdda.europa.eu/edr2022_en

Nationella uppgifter som ligger till grund för rapporten (2022 års statistical bulletin) –

https://www.emcdda.europa.eu/data/stats2022_en Rapporten beskriver narkotikasituationen fram till slutet av 2021, baserat på uppgifter från 2020 och, i förekommande fall, 2021.

(²) https://www.emcdda.europa.eu/news/2022/2/latest-wastewater-data-reveal-drug-taking-habits-75-european-cities_en

(³) https://www.emcdda.europa.eu/publications/rapid-communication/update-eu-early-warning-system-2022_en

(⁴) Senaste analyserna av EU:s marknad för kokain och metamfetamin –

https://www.emcdda.europa.eu/publications/eu-drug-markets_en

(⁵) Miniguider från EMCDDA om åtgärder mot narkotikaproblem – https://www.emcdda.europa.eu/publications/health-and-social-responses-a-european-guide_en